

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Imperator Decimus Iuenus Imperavit annis XVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

MARTINI MARTINII

è Societate JESU,

SINICÆ HISTORIÆ

LIBER DECIMVS

IMPERATOR DECIMVS

I U E N U S

Imperavit annis XVI.

IUENUS dictus est, cum gubernare cœpit; Imperator philosophus; doctorum hominum amator & ipse doctrinæ avidus. Sed in administrandâ republ. non perinde prudens, documento fuit, non semper qui doctiores sint, eos & prudentiores esse. Præter frugalitatem & sumtuum moderationem multæ aliæ virtutes egregiæ in eo laudabantur; sed quas exigua in discernendis ac cognoscendis rebus prudentia fœdabat. Loquaciores, à quibus verborum specie ac fucis decipiebatur facillimè, ad honores evehebat, eiûsque modi homines idcirco reliquis credebat meliores, quia sublimiùs de virtute differerent. Horum itaque multi phaleratis dictis amplos dignitatum gradus adepti, cum deinde fœdissima quæque facinora facerent; mox ob eorum contentiones & æmulationes Imperij status in pejusruere cœpit. Nec illud tacuerim, hunc Imperatorem tardum & parùm efficacem fuisse; animi præterea insigni mollitiæ ac lenitate minimè laudandâ. Vnde nullum unquam opportunum remedium negotijs adhibuit. Certè Sinici scriptores etsi animi moderationem in eo laudant, ac multas alias virtutes; ab illo tamen HANÆ familiæ perniciem ortam affirmare non dubitant. Sic illa familia, cujus parens & conditor excelebat maximè hominum cognitione, ab illo est affligi cœpta, qui eos minimè cognoscebat.

Primo imperij mense postquam paternis manibus parentavit, CIEYUAM uxorem ingenti pompâ Imperatricem declaravit. Eius moderatio in tributis & æconomia, cujus

Cylo 45. an.
10. ante Chr.
48.

Imperator
philosophus nō
item prudens.

Eius moderatio
in tributis &
æconomia.

eius amicis atque cognatis in Imperio multæ postea perturbationes & rixæ sunt ortæ, ut in proximo Imperatore docebimus. Eodem die GAUM filium, quem ex CIEYUA susceperat, heredem ac successorum regni pronuntiavit.

Tum Præfectos suos allocutos, Scio, inquit, Imperium ani præ reliquis à Calo dari, ut provideat omnibus; non ut suis tantum rebus studeat, suas utilitates voluptatésque veneit, sed ut cunctorum subditorum commodis utilitatibusque pareat, unus omnibus proficit. Quare ut munus mihi à Calo impositum expleam; ex antiquorum optimorumque Imperatorum decretis eorum sequens vestigia, omnia tributa remitto, præter illud, in quo è decem unum solvitur. Palatii sumtus, equorum famulorumque numerum imminui volo. Frugalis mensa sufficet, misso splendore; nec ad pompam vel fastum equos & famulos aliam, sed hac in re solam necessitatem spectabo. Sic & populum meam benignitate laetum servabo; nec mihi paucis contento quidquam deerit.

SI AOUANUS erat Imperatoris carissimus præceptor, jam sexagenarius philosophus. Huic cum summæ præfecturæ munus mandare decreisset; inter competitores & æmulos invidiæ continuo flamma exarsit. Multi ergo in eum conjurant, oblatoque Imperatori libello multa optimo feni crimina obijciunt eam arte, ut pro veris quidem non affirmarent, sed tamen inquirendum esse dicerent. Mors erat, ut, cum Imperator accusationem admitteret, illico comprehenderetur accusatus. IUENUS ejus moris insciens, de capite boni fenis inquiri permisit, non dubitans, quin posset eum dimittere. Carceri præfectus, unus ex conjuratis, quam primum SIAOUANUM capit, & male habet in vinculis. Ille hausto suam voluntate veneno seipsum necat, indignum esse dicens sexagenario semel capto, licet innocens esset, pro vitâ disputare aut pro eâ multum agere, cui natura jam ferè finem imposuisset. Imperator auditâ philosophi morte maximè indoluit; non tamen adeo sagax fuit, ut rem cognosceret, vel suorum calumnias deprehenderet. Ex quo Præfectorum astutiores eum parvi facere, in factiones divisi suis rebus ac partibus studere, æmulos aulicis artibus infectari; quæ res Imperium ubique turbavit. Hæ factiones in Sinicâ gubernatione sunt maximè pestiferæ, ubi omnia Imperator agit ex majorum Præfectorum consilijs; qui cum suis favere volunt, bonum publicum omittunt, & pro affectu vel muneribus responsa venditant.

*Invidia malè
aule famili
are.*

*Vitrona mors
philosophi.*

Sub hoc Imperatore QUANGTUNG provincia QUANGSI, & HAINAN insula defecerant, & immittas ab eo copias repulerant. Quare quantas potuit maximas vires contra rebelles parabat; quæis amicus erat KIASUNUM philosophum potius quam militem præficere. Ille arcessitis è Sinicâ philosophiâ rationibus Imperatorem ab hoc bello deterruit; & Olim, inquit, Sinicum Imperium ad Orientem mari, ad Occidentem verò campis arenosis montibusque terminabatur; in Australi parte KIANG maris filius limes erat. Sed hos fines paullatim extendit non magis armis, quam virtute. Hac Imperatores optimi alios & uliro advenientes humaniter excipiebant; nec pauci fuere, qui comitate victi advenierint. Ut nemo subijciebatur. Hac igitur est summa consilij mei, ut à bello abstineas, & probos Imperatores secutus, gubernandi modum, quem illi, tenedas. Nam rebelles populos virtutum splendor, non strepitus armorum subijciet. Itaque fecit, ut suavis erat, Imperator, damnatoque bello, eas regiones deseruis, quæ in defectione occaluerunt.

Interim factiosi Præfecti acerrimis inter se studiis certare pergebant, magno Imperij malo. Vnus inventus est LIUS, recti bonique communis amans; qui, quid ageretur, Imperatorem oblato libello monuit, æmulationis factionumque damna demonstrans & concordiam bonum. Hic ergo à socijs, quæis recti amor ante pravos affectus erat, animatus, posthabito vitæ periculo Imperatorem alloquitur in hunc modum. Bonis, ô Imperator, integrisque magistratibus uti, sicut est optimi regimini fundamentum; ita contentionum fons est & initium mala gubernationis, eos expellere. Si in ipsa regia urbe omnes Imperatori fideles sint, ac multi amoris conspiratione consentiant; in provincijs vigente obsequio, recte atque ordine cuncta procedent. Quam ingenij perspicaciam præditus es, ô Imperator, opto ut rectum iter fidei ac probi hominibus aperias, ne faciles aures fallacibus aliquorum dictis præbeas. Vt facta cujusque discutias, rogo; quo mali è collegio summi magistratus eijciantur, & viri probi meritos honores totius Imperij bono adipiscantur. Ut inter se tui congruant, unaque mente vivant, da operam; in eos, qui factiones ac partium studia sectantur, inquire, atque ut merentur, tracta. Id facies cum HANÆ familie tue summam salutem & in multos annos conservationem. His auditis exhorruere scilicet factiosi Præfecti; &, quamvis nullum nominaret LIUS, Imperatorem tamen plura super his rebus rogaturum haud ambigebant. Quare LIUM, qui que cum eo stabant omnes omnino

Oratio Lii
adversus factiosos

fraude subla-
tue innocens.

perditum ire decernunt, antequam exerceretur hæc ab Imperatore qua-
stio. H I E N U S ergo factionis unius dux K I M U O U M L I E I amicum,
quia coram Imperatore de se quoque malè locutum sciebat, hac ne-
vit arte. Quippe cum H I E N U S maximâ præfecturâ gauderet, ab Im-
peratore non difficulter obtinuit, ut K I M U O U M extra regiam Præfe-
ctum juberet esse, talem hominè tali provinciæ necessarium esse dicens.
Quamquam hoc consilium instar imperij fuit, H I E N U S namque suâ dex-
teritate, dicam, an loquacitate? Colai summam dignitatem indeptus,
quos vellet, in præfecturas inferiores mittebat. Itaq; K I M U O U S assignatâ
sibi provinciam adijt. Verùm vix in eâ mensē exegerat, cum in eum, ut
æmulum, apud Imperatorem tradito libello multa crimina, vera ad ficta,
parùm referebat, H I E N U S intendit. Omnes quidem actiones illius
diligenter per coricæos notârât; quas sinistrè interpretatus; etsi fortè
quædam in provinciâ malè ab eo acta non deessent, munere simul eum
ac vitâ privavit.

Imprudens fa-
ctus Imperato-
ris.

At non multò post unus è Præfectis etiam H I E N O apud Im-
peratorem multa maximâque crimina scripto intulit. Sed incal-
lidus Imperator H I E N I artibus infatuatus nullam adhibet libel-
lo fidem; imò stultissimè H I E N O illum ostendit. Is, ut erat allu-
tissimus, hac occasione in rem suam usus, hujusmodi verbis in illius
animum irrepit. *Adhuc, ô Imperator, nihil antiquius mihi fuit,
quàm ut bonâ fide tibi servirem. Sed enim, quia me licet immerentem
ante ceteros in hoc amplissimo statu collocasti; superior tamen est in-
vidia; quâ solâ armati hostes mei me apud te accusant, in perni-
ciem meam intenti. Nec vident, cum obtrebant mihi, à se accu-
sari beneficium tuum, quo me minimum affecisti. Quid faciam? invidia
usquequaque ardeo; nec tuorum subditorum illi facient ullum criminandi
finem. Sed bene se res habet, quòd undique deserto mihi spes est omnis repo-
sita in judicio mei gratiâ & favore. Quare unicè te rogo, ne com-
mittas, ut plus apud te malevolorum possit invidia, quàm calamitas
mea. Meum erit, fidei erga te & obsequij constantiâ, me tibi ante
ceteros probare. Quas artes in me ut semper expertum esse te confido;
sic iterum atque iterum rogo, ne des faciles aures amulâ, & honorem,
quo me profecutus es, invidentibus.*

Facile fuit, Imperatorem, plus fidei dictis quàm factis habentè fallere.
Vnde jam H I E N I potentia Præfectis erat omnibus formidabilis; Impe-
ratore non modò nullâ accusationè contra ipsum admittente, sed ipsos
etiam

etiam accusatores ei palam monstrante. Qui proinde quàm plurimos atrociter ultus, varijs artibus perdidit; alios raso capite velut mancipia struendis moenibus onera comportare cogebat; suos suarumque partium affectas elevabat. Hinc tantus omnes illius pavor cepit, ut jam plus, quàm Imperator timeretur.

Inter hæc Imperatoris duces, quibus erat commissa muri magni custodia, commoditatem rei secuti, amicitiae jurè perfidè violato, TARTAROS reges duos, qui in montibus vicinis animi gratià venabantur, captos plectunt capite. Deinde tanquam magnum quid pro Imperio fecissent, impudenter ab Imperatore petunt præmia. Cùmque is ex Præfectorum sententiã poenas potiùs debuisset ab illis expectere; ad Regulorum dignitatem eos extulit. Duorum verò regum, capita jussit ad TARTARORUM terrorem in regni confinibus suffigi. Nec puduit Imperatorem varias habere conciones, quibus ostendebat reges mortem meruisse, atque à se mandatum esse, ut caperentur. HIENUS verò, qui alterum ex illis ducibus, ut alienum à sua factione, odio prosequeretur, Imperatori suadebat, ut eorum perfidiam puniret; alloqui timendum esse, ne TARTARI persequentes injuriam, Imperium invadant. Sed non paruit Imperator ejus consilio; necem TARTARORUM rem levem esse dicitans, nec fidem barbaris illis servandam, nisi eùm prodesset Sini. Adeò Sinæ alias nationes præ se spernunt. Postea verò quàm HUHANSIUS NOVUS TARTARORUM rex bellum ultionis petendæ causâ Sini intulit; tum primùm intellexit Imperator, quantum peccavisset. Itaq; ut pacem impetraret, è regio sanguine uxorem ac magnas opes ei dedit. Quibus TARTARUS pacatus, à bello abstinuit.

Porro factiones Præfectorum adeò intumuerant, ut jam in apertas seditiones erumperent. Verùm Imperatoris mors magno Imperij commodo interveniens illam tempestatem sedavit. Cuj

cùm filius natu major succederet, omnesque sub novo Principe meliora sperarent; à vi tem-

peratum est.

